

2. Vedinaș V. Deontologia vieții publice. București: Universul Juridic, 2007.

3. Болдырев С. Н. Правовая культура общества и культура юридической техники. В: Философия права, 2011, № 1.

4. Бузун Е.В. Правовая культура процессуальной деятельности должностных лиц. В: «Законность и правопорядок в современном обществе». Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции. Новосибирск, 2011.

5. Ганеев Р.Ш. Правовая культура народных депутатов. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1993.

6. Загородский В.В. Правовая культура в контексте права избирать и быть избранным. В: Общество и Право, 2010, № 1(28).

7. Зелепукин А.А. Юридическая техника и культура законодательства. В: Правовая культура, 2007, № 1.

8. Кибак И.А. Современные подходы к психолого-профессиональной подготовке депутатов парламента. В: Психопедагогика в правоохранительных органах, 2009, № 4(39).

9. Мальцев Г.И., Муромцев Г.И., Нерсесянц В.С. Право и культура. Москва: Изд-во РУДН, 2002.

DREPTUL APLICABIL CONTRACTULUI DE VÎNZARE INTERNAȚIONALĂ

Liliana ROTARU-MASLO,
doctor în drept, conferențiar universitar

SUMMARY

International sale contract is the most appropriate technical and legal instrument by which is achieved the exchange of goods and products between different states. Due to the fact that the contract is concluded and realized in the international framework, the parties are obliged to take into account not only the law of their country, if it is common to both countries, or their "national" laws, but and the laws of other third countries. Therefore, to avoid an eventual litigation, it is indicated that the parties themselves to determine the law applicable to the contract. Otherwise the litigation will be incumbent as a task of the courts. But the right thus determined might not be suitable to the parties or might not fully reflect the essence of the contract.

Keywords: international sale-purchase contract, contract law (*lex contractus*), autonomy of the will of the contracting parties (*lex voluntatis*), foreign element, the field of the law of the contract

REZUMAT

Contractul de vânzare internațională este instrumentul tehnico-juridic cel mai adecvat pentru realizarea schimbului de bunuri și produse între diferite state. Grație faptului că contractul se încheie și se realizează în cadrul internațional și sînt prezente unul sau mai multe elemente de extraneitate, în momentul încheierii contractului, părțile sînt obligate să țină seama nu numai de legea țării lor, dacă este comună ambelor părți, sau de legile lor „naționale”, ci și de legile altor țări terțe. De aceea, pentru a evita un eventual litigiu este indicat ca părțile singure să determine legea aplicabilă contractului. În caz contrar, aceasta va reveni în sarcina instanțelor de judecată. Însă dreptul determinat astfel ar putea să nu fie convenabil părților sau nu ar reflecta pe deplin esența contractului.

Cuvinte-cheie: contract de vânzare-cumpărare internațională, legea contractului (*lex contractus*), autonomie de voință a părților contractante (*lex voluntatis*), element de extraneitate, domeniul legii contractului

Introducere. În condițiile globalizării, comerțul internațional *lato sensu* îmbrățișează întreaga gamă a operațiilor economice, bancare, financiare și altele asemenea, prin care se realizează cooperarea economică și tehnico-științifică internațională. Dezvoltarea continuă a comerțului internațional, determinată de spectaculoasele evoluții ale sistemului de comunicații, de creșterea și extinderea mediilor de transport, precum și necesitatea urgentă de a depăși frontierele naționale au găsit în contractul de vânzare-cumpărare instrumentul tehnico-juridic cel mai adecvat pentru reglementarea totalității relațiilor comerciale transnaționale.

Pe lângă importanța economică, vânzarea comercială internațională

este un important factor de promovare a înțelegerii și de colaborare între națiuni, un instrument esențial al încrederii și securității în lume.

Principalele instrumente juridice prin care se realizează operațiile comerciale internaționale sînt, desigur, contractele. Contractele comerciale se prezintă, în genere, sub formă de contracte sinalagmatiche, al căror tip clasic este vânzarea-cumpărarea. Astfel, acest contract a fost și continuă să rămînă izvorul principal de obligații, prin care se realizează circulația mărfurilor, prestarea de servicii și satisfacerea necesităților materiale și spirituale ale oamenilor.

Cu toate acestea, există un șir de probleme comune tuturor contractelor comerciale, iar unele dintre

acestea au un caracter prealabil sau prioritar față de celelalte aspecte comune.

Scopul studiului constă în determinarea legii aplicabile contractelor de vânzare internațională, mai ales prin voința părților (voință expresă ori numai prezumată din existența unor anumite împrejurări), problemă cunoscută sub denumirea de *legea autonomiei* sau *lex voluntatis*.

Determinarea legii aplicabile contractelor are o importanță enormă pentru activitatea contractuală din cadrul comerțului internațional, deoarece în temeiul legii aplicabile se va proceda la soluționarea celor mai importante probleme pe care le ridică existența și executarea contractelor. Un atare studiu se impune cu prioritate și datorită diversității pozițiilor, uneori de-a dreptul contradictorii, în doctrină și în practică, privitoare la determinarea legii aplicabile.

Rezultate și discuții. Vânzarea comercială internațională este deci un act juridic prin care una din părți, denumită *vânzător*, aparținând unui anumit stat, se obligă să strămute proprietatea unui bun al său către cealaltă parte, denumită *cumpărător*, aparținând unui alt stat, care la rândul său se obligă să plătească prețul bunului vândut, ceea ce se deosebește de vânzarea internă prin caracterul său internațional [17, p. 6]. Definiții ale acestui contract sînt multe, diferă doar formularea, nu și esența lui.

Trebuie menționat încă de la început că în practica internațională există tendința ca în temeiul „libertății convențiilor” – principiu specific dreptului comercial – părțile contractante să decidă ele însele, prin contractul pe care-l încheie, care va fi sistemul de drept în cadrul căruia trebuie căutată soluția litigiilor ce se pot ivi. De aceea, o atenție deosebită trebuie acordată, în primul rînd, acestui aspect [19, p. 203].

În practica internațională există o tendință tot mai accentuată de a

se încheia contracte comerciale pe baza unor contracte-tip sau în temeiul unor condiții generale. Există, de asemenea, o practică potrivit căreia anumite clauze contractuale se standardizează sau se uniformizează în așa fel încît devin comune categoriei de contracte comerciale în care pot figura. Unele dintre aceste clauze contractuale (*the terms*) sînt specifice numai unor anumite contracte. În această situație se află, de pildă, clauzele numite *incoterms*, care interesează mai cu seamă contractul de vânzare, în special acela a cărui executare presupune un transport pe mare.

În domeniul contractelor de comerț internațional, principiul libertății contractuale are o importanță incontestabilă, deoarece este principiul care domină întreaga problematică a acestor contracte, ceea ce înseamnă că părțile sînt libere să încheie un tip de contract sau altul, numit sau nenumit, să-și aleagă singure partenerul, să-și stabilească singure momentul la care se încheie contractul și tot ele să determine cauzele pe care să le conțină și efectele pe care să le producă. De asemenea, pot modifica sau desface contractul încheiat [9, p. 79].

Libertatea contractuală este un principiu aplicabil la nivelul tuturor contractelor, atît civile, cît și comerciale. Principiile UNIDROIT, ediția 2010 [1], îl consacră chiar în art. 1.1, care prevede că „părțile sînt libere să încheie un contract și să determine conținutul acestuia”. În comentariul la acest articol, principiul libertății contractuale este apreciat ca fiind deosebit de important pentru comerțul internațional, ca fundament al unei ordini economice internaționale deschise, axate pe noțiunile de *pieță* și *concurență*.

Principiul libertății comerțului are un conținut complex, în care se includ o multitudine de aspecte, cele mai importante fiind cele ce urmează:

a) **Libertatea părților de a în-**

cheia contractul. În esență, principiul se exprimă la nivelul contractelor comerciale internaționale, în primul rînd, prin faptul că aceste contracte – ca, de altfel, și cele comerciale (interne) [12, p. 407] și civile [21, p. 27] – se încheie prin acordul de voință al părților, acest acord realizîndu-se la înlînirea concordantă a ofertei de a contracta cu acceptarea acestei oferte.

În al doilea rînd, privit prin prisma participanților la comerțul internațional, acest principiu se materializează prin posibilitatea acestora de a-și alege partenerii externi, precum și de a negocia și stabili conținutul contractelor pe care le încheie, cu singurele limite impuse de necesitatea respectării dispozițiilor de ordine publică din dreptul internațional privat al statului cărora le aparțin fie prin cetățenie, fie prin domiciliu.

b) **Libertatea părților de a stabili natura juridică, obiectul și conținutul contractelor pe care le încheie.** Acest principiu se exprimă și prin libertatea părților de a modifica, prin acordul lor de voință, contractul și de a stabili limitele aplicării sale (rezoluțiune, reziliere etc.). În același context, părțile contractante au, de principiu, dreptul de a alege legea aplicabilă conținutului și efectelor contractului lor.

c) **Libertatea probelor în litigiile comerciale (internaționale),** care constituie o consecință firească a principiului consensualismului în încheierea contractelor comerciale.

d) **Libertatea părților de a opta cu privire la jurisdicția competentă să le soluționeze litigiile izvoRATE din contract.** Această opțiune implică dreptul părților de a alege între jurisdicția de drept comun sau cea a arbitrajului comercial internațional, în limitele impuse de norme de competență și de procedură de ordine publică [20, p. 496-497].

Ținînd cont de faptul că părțile încheie contracte de comerț internațional și sînt în prezența a unui sau a mai multor elemente de ex-

traneitate, în momentul încheierii contractului, părțile sînt obligate să țină seama nu numai de legea țării lor, dacă este comună ambelor părți, sau de legile lor „naționale”, ci și de legile altor țări terțe.

Aceasta poate fi legea țării în care se realizează acordul de voință sau actul juridic, fiindcă, de regulă, actul respectiv va fi valabil și își va putea produce efecte chiar și într-o țară terță, numai dacă este încheiat cu prevederile acestor legi. Tot astfel, capacitatea părților de a contracta este determinată, în unele sisteme de drept, de legea personală a fiecăreia dintre părți (*lex personalis*), care poate fi legea țării al cărei cetățean este partea (*lex patriae*), legea țării în care partea respectivă își are domiciliu sau reședință (*lex domicili*) [11, p. 205-206], legea țării în care persoana juridică a fost constituită (legea națională sau *lex societatis*) sau își are sediul, care joacă un rol important în derularea operațiunilor comerciale [18, p. 20].

Problema dată se ridică nu numai în cazul în care se ivește un litigiu cu privire la un contract de vânzare internațională, ci și atunci cînd trebuie să se știe după care lege se va soluționa litigiul. Cu alte cuvinte, în momentul realizării efectelor raportului juridic, problemele se ivesc numai în măsura în care părțile nu execută, de bunăvoie, obligațiile contractuale și urmăresc să fie sesizată instanța judecătorească sau de arbitraj. Atunci se pune problema determinării competenței judecătorești, și anume de a se ști țara ale cărei instanțe vor fi chemate să judece litigiul ivit cu privire la realizarea efectelor raportului juridic dintre părți potrivit normelor de drept internațional privat [11, p. 206].

Acest fapt prezintă o deosebită importanță, deoarece deseori soluția litigiului depinde în mare măsură de instanța care este sesizată. Fiecare judecător sau arbitru poate avea viziune proprie în privința in-

terpretării clauzelor unui contract, precum și a legilor care-l cîrmuiesc. Interpretarea poate să difere de la instanțele unei țări, aparținînd unui anumit sistem juridic, la cele ale altei țări.

Mai mult, uneori părțile omit, din neștiință, să indice *lex contractus*, neexploatănd astfel un factor însemnat al asigurării securității și rentabilității contractuale. Alegerea, în schimb, cu titlu de *lex causae*, a unui sistem de drept echilibrat și precis, precum și preîntîmpinarea posibilității soluționării necorespunzătoare a unui eventual litigiu de către un organ de jurisdicție pot constitui tot atîtea premise ale succesului în afaceri.

Astfel, legea competentă pentru a reglementa majoritatea condițiilor de fond și efectele contractului se numește *lex contractus*. *Lex contractus* poate fi *lex voluntatis*, adică cea aleasă de părți în temeiul principiului autonomiei lor de voință sau legea determinată de lege, în lipsa lui *lex voluntatis* [16, p. 380].

În virtutea principiului *lex voluntatis* părțile pot desemna explicit sau implicit legea care va cîrmi integralitatea operației juridice dintre ele, respectiv formarea, efectele, executarea și stingerea obligațiilor contractuale, afară dacă *lex contractus* nu a fost stabilită în mod imperativ printr-o convenție internațională. Prin folosirea clauzei de *electio juris* („alegerea dreptului”), părțile evită incertitudinile pe care le provoacă un conflict de legi datorat caracterului internațional al contractului. Voința părților astfel exprimată îndeplinește funcția unei norme conflictuale denumite *lex voluntatis* [13, p. 141].

Determinarea dreptului aplicabil contractului se poate face sub două modalități: 1) *subiectivă*, prin voința părților contractante; 2) *obiectivă*, prin criterii obiective de localizare a contractului în spațiul unui anumit sistem de drept [23, p. 68].

Această alegere (*electio juris*) se poate face fie în mod indirect, determinînd norma conflictuală de drept internațional privat, care va indica dreptul material aplicabil, fie în mod direct, alegînd dreptul material aplicabil, aceasta fiind mai indicată și cea mai des utilizată în practică, deoarece prin alegerea dreptului material se evită și dificultățile pe care le prezintă eventuala retrimiteră.

Exprimarea voinței părților cu privire la alegerea dreptului aplicabil are scopul de a evita conflictul de legi, soluționîndu-l anticipat. De aceea, voința părților astfel exprimată îndeplinește funcția unei norme conflictuale denumite *lex voluntatis* [14, p. 43].

Dacă facem referire la dreptul internațional privat al Republicii Moldova, trebuie să remarcăm că acest principiu este adoptat și de legislația moldovenească. Astfel, Codul civil al Republicii Moldova [4] consacră acest principiu în art.1610 alin. (1), care prevede că contractul este guvernat de legea aleasă prin consens de către părți. Aceeași idee o găsim în art. 28 alin. (1) din Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional nr. 24-XVI din 22.02.2008 [5], precum și în Regulamentul Curții de Arbitraj comercial pe lângă Camera de Comerț și Industrie cu privire la procedura de arbitraj intern [8], care proclamă principiul *lex voluntatis* în art. 40 alin. (1).

Principiul *lex voluntatis* este consemnat și în convențiile internaționale în domeniu. Astfel, art.7 din Convenția de la Haga din 1986 privind legea aplicabilă contractelor de vânzare internațională de mărfuri [2; 6] prevede că un contract de vânzare este guvernat de legea aleasă de către părți. Părțile trebuie să-și exprime opțiunea în mod clar pentru clauzele contractului, precum și prin atitudinea lor privită în ansamblu. Opțiunea poate să se refere doar la o parte a contractului – alin.(1), iar alin.(2) vine

să completeze că părțile pot decide în orice moment să supună contractul în întregul său sau parțial unei alte legi decât cea care l-a guvernat anterior, chiar dacă legea anterioară nu era expresia opțiunii părților. Orice schimbare a legii care guvernează contractul, intervenită după momentul încheierii acestuia, nu va afecta drepturile terților și nici valabilitatea contractului.

În art. 6 al Convenției Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri, adoptată la Viena la 11 aprilie 1980 [3], este prevăzut că „părțile pot să excludă aplicarea prezentei convenții sau, sub rezerva dispozițiilor art. 12, să deroge de la oricare convenție” [7].

Pe lângă convențiile citate, în materia care ne interesează putem să enumerăm și alte acte normative internaționale în domeniu, cum ar fi: Convenția din 1955 de la Haga privind legea aplicabilă vânzării internaționale de bunuri mobile corporale, renegociată în 1986 tot la Haga; Convenția de la Haga din 1964 privind formarea contractului de vânzare comercială internațională și în același an (1964) Convenția cuprinzând legea uniformă asupra vânzării internaționale de bunuri mobile corporale internaționale. Acestea nu au în vedere exportul complex, vânzarea de nave și aeronave, vânzarea de petrol și energie electrică; în 1974 se încheie la New York, sub auspiciile UNCITRAL-ului, Convenția privind prescripția extinctivă în vânzarea internațională de mărfuri, modificată prin Protocolul de la Viena din 1980; Convenția de la Roma din 1980 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale [10, p. 101].

Domeniul de aplicare a normei *lex voluntatis* este însă limitat de fraudă de lege, de ordinea publică din dreptul internațional privat [15, p. 42] și de drept material uniform. Dacă fraudă de lege este dovedită, alegerea de către părți a legii contractului va fi înlăturată de organul

de jurisdicție și înlocuită cu sistemul de drept care are o legătură reală cu contractul.

O altă limitare a normei *lex voluntatis* o constituie ordinea publică de drept internațional privat. Problema excepției de „ordine publică” se poate pune numai în privința legii străine luate în considerație cu titlu de *lex causae*, deoarece numai într-o atare situație pot fi apreciate dispozițiile legii alese de părți în raport cu principiile fundamentale ale legii forului.

Aplicarea normei *lex voluntatis* este limitată și de normele de drept material uniform, care suprimă, în principiu, conflictele de legi pe care norma *lex voluntatis* este chemată să le soluționeze. De exemplu, ca urmare a aderării a unei țări la Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri de la Viena din 11 aprilie 1980, în materia vânzării nu mai există conflicte de legi și își găsește aplicarea automat dreptul material uniform din această convenție. Însă, dreptul material uniform, oricât de cuprinzător ar fi, nu reușește să acopere întreaga problematică. Pentru domeniul neacoperite de normele uniforme de drept material, reintră în joc normele conflictuale, în primul rând, norma *lex voluntatis*, dacă normele de drept uniform nu indică o altă soluție. Convenția de la Viena (art. 7) prevede în acest sens: problemele privind materiile cîrmuite de prezenta convenție și care nu sînt rezolvate în mod expres de către ea vor fi reglementate potrivit cu principiile generale din care ea se inspiră sau, în lipsa unor asemenea principii, în conformitate cu legea aplicabilă în temeiul normelor de drept internațional privat [22, p. 34].

Astfel, părțile, în virtutea principiului *lex voluntatis* pot alege, în calitate de *lex contractus*, fie legea forului (*lex fori*), fie o lege străină. Dar, cu ocazia încheierii contractului, părțile se pot referi la o lege străină și cu alt scop, și anume nu-

mai pentru a preciza, în acest mod, conținutul contractului lor. Adică, în loc ca părțile să copieze prevederile unei legi străine, transcriindu-le în contractul lor, ele fac în contextul contractului o simplă referire la legea străină, din care să rezulte că ele convin ca întregul lor contract sau numai anumite elemente ale contractului să fie reglementate așa cum sînt acestea reglementate în legea la care se referă. În același sens sînt și dispozițiile art. 1610 alin. (2) Cod civil Republica Moldova, care prevede că părțile pot stabili legea aplicabilă întregului contract, precum și unor părți ale lui.

Referitor la momentul determinării legii contractului, Codul civil al Republicii Moldova nu impune vreo restricție anume. Cu alte cuvinte, legea aplicabilă poate fi determinată de părțile contractului în orice moment – atît la încheierea lui, cît și în orice moment ulterior. Părțile contractului sînt în drept să convină oricînd asupra modificării legii aplicabile (art. 1610 alin. (4) Cod civil). Iar alin. (5) al aceluiași articol precizează că determinarea, după încheierea contractului, a legii aplicabile are efect retroactiv și se consideră valabilă din momentul încheierii contractului. Totuși, se impun două condiții ale determinării legii ulterior încheierii contractului, și anume: legea aleasă mai tîrziu 1) să nu aducă atingere validității formei contractului și 2) să nu lezeze drepturile dobîndite de către terți în legătură cu acest contract. Deși doctrina și legislația permite determinarea lui *lex contractus* ulterior semnării contractului, sîntem de părerea că acest lucru nu este recomandabil, deoarece între timp între cocontractanți ar putea să apară divergențe ce ar putea da naștere la alte probleme.

Încă la începutul acestui articol am menționat că în vânzarea internațională de bunuri este posibilă utilizarea de diferiți termeni codificați în domeniu, cel mai bun exemplu fiind termenii INCOTERMS.

Ținând cont de existența unei astfel de posibilități, legiuitorul moldovean a prevăzut acest lucru în art. 1610 alin. (6) Cod civil al Republicii Moldova, care dispune că dacă în contract sînt utilizați termeni comerciali, acceptați în circuitul internațional, se consideră, în lipsa altor indicații în contract, că părțile au stabilit utilizarea în privința lor a cutumelor și uzanțelor circuitului de afaceri corespunzătoare termenilor comerciali respectivi.

Am remarcat anterior că determinarea dreptului aplicabil contractului se poate face sub două modalități: subiectivă, prin voința părților contractante (*lex voluntatis*), și obiectivă, prin criterii obiective de localizare a contractului în spațiul unui anumit sistem de drept. De regulă, cea de a doua modalitate de determinare a legii contractului revine în sarcina instanțelor de judecată.

În literatura de specialitate s-a apreciat [16, p. 392-397] că, în lipsa lui *lex voluntatis*, contractul este supus, în principal, legii locului încheierii, și în subsidiar, legii locului executării. Normele conflictuale *lex loci contractus* și *lex loci executionis* sînt subsidiare, în înțelesul că se aplică în lipsa *lex voluntatis*. Aceleași norme conflictuale au caracter imperativ în înțelesul că organul de jurisdicție le aplică fără a avea posibilitatea ca, în funcție de împrejurările concrete ale cauzei, să le înlăture și să aplice o altă lege, cum ar fi legea națională comună părților, legea sediului vânzătorului (*lex loci venditoris*) sau legea sediului cumpărătorului.

Lex loci contractus (legea locului încheierii contractului) este o normă conflictuală subsidiară și se aplică numai în cazul în care părțile nu au desemnat legea competentă ce stabilește factorul de legătură dintre contractul comercial internațional și dreptul aplicabil. De asemenea, practica arbitrală aplică *lex loci contractus* și în cazul în care contractul a fost înche-

iat într-un alt stat decît cel unde se execută obligațiile.

Lex loci solutionis este o normă cu caracter subsidiar și se aplică numai în situația în care părțile nu au ales expres sau tacit *lex contractus*. În virtutea principiului *lex voluntatis*, părțile pot desemna explicit sau implicit legea care va cîrmi integralitatea operației juridice dintre ele, respectiv, formarea (încheierea), efectele, executarea și stingerea obligațiilor contractuale, numai dacă *lex contractus* nu a fost stabilită în mod imperativ printr-o convenție internațională. Prin folosirea clauzei de *electio juris* părțile evită incertitudinile pe care le provoacă un conflict de legi datorat caracterului internațional al contractului. Voința părților astfel exprimată îndeplinește funcția unei norme conflictuale denumite *lex voluntatis*.

Astfel, rezultă că locul încheierii actului exterior este primar, iar locul executării acestuia este secundar în materia dreptului comerțului internațional [24, p. 28].

În cazul în care *lex contractus* nu este ales de către părți, se va încerca localizarea lui în funcție de legea statului cu care are cele mai strînse legături. În același sens sînt și prevederile art. 1611 alin. (1) Cod civil, care prevede că, în lipsa unui consens asupra legii aplicabile contractului, se aplică legea statului cu care contractul prezintă cele mai strînse legături. Se consideră că există astfel de legături cu legea statului în care debitorul prestației, la momentul încheierii contractului, își are domiciliu, reședință sau este înregistrat în calitate de persoană juridică.

Apelarea la legea statului în care debitorul prestației este localizat prin domiciliu, reședință sau înregistrat în calitate de persoană juridică nu este deloc întîmplătoare, deoarece sarcina oricărui contract este executarea lui, iar debitorul prestației este cel în sarcina cui cade executarea contractului.

Din acest punct de vedere este relativ ușor a determina locul cu care contractul are cele mai strînse legături.

Deși a fost determinată în Codul civil legea cu care contractul are cele mai strînse legături, totuși de la aceste prevederi există excepții. Astfel, alin. (2) art. 1611 Cod civil dispune că, în lipsa unui consens între părți (adică părțile nu au determinat *lex contractus*) asupra legii aplicabile contractului și prin derogare de la prevederile alin. (1) al aceluiași articol, pentru anumite activități se prevăd legi diferite. Vom face referire doar la acele activități care au tangență cu vînzarea internațională. Ne vom referi la lit. a) alin. (2) art. 1611, care prevede că contractului al cărui obiect este un bun imobil, precum și contractului de administrare fiduciară a bunului se aplică legea statului pe al cărui teritoriu se află bunul. Presupunînd că obiectul unei vînzări este un bun imobil, se va aplica legea statului pe al cărui teritoriu se află bunul, deci localizarea este legată de amplasamentul acestui imobil.

La fel ne interesează dispozițiile lit. d) alin. (2) art. 1611 Cod civil, care ne spune că contractului încheiat la licitație sau pe bază de concurs se aplică legea statului pe al cărui teritoriu se desfășoară licitația sau concursul. Inserarea unei atare prevederi nu a fost deloc întîmplătoare, deoarece în perioada desfășurării licitației sau a concursurilor se încheie numeroase tranzacții, inclusiv de vînzare-cumpărare, și, ipotetic, putem presupune că participanții la asemenea evenimente ar putea să cunoască prevederile legislației țării de desfășurare a acestor evenimente.

Un alt aspect legat de dreptul aplicabil contractului de vînzare internațională este determinarea legii aplicabile condițiilor de formă ale contractului. Astfel, art. 1613 alin. (1) Cod civil prevede că contractul trebuie să corespundă condițiilor de formă stabilite de legea prevă-

zută la art. 1609 alin. (1), și anume: condițiile de formă ale actului juridic sînt stabilite de legea statului care guvernează fondul actului juridic. Actul juridic încheiat în afara teritoriului Republicii Moldova se consideră valabil din punct de vedere al formei dacă îndeplinește una dintre următoarele condiții:

a) este respectată legea locului unde a fost întocmit;

b) sînt respectate exigențele legislației Republicii Moldova;

c) este respectată legea națională sau legea domiciliului persoanei care l-a întocmit;

d) este valabil conform legii aplicabile autorității care examinează validitatea actului juridic.

De asemenea, contractul va fi valabil, în termenii art. 1613 alin. (2), dacă:

a) părțile contractante se află, la momentul încheierii contractului, în state diferite și sînt respectate condițiile de formă potrivit legislației unuia dintre aceste state;

b) reprezentanții unei părți a contractului respectă condițiile de formă potrivit legislației statului pe al cărui teritoriu se află la momentul încheierii contractului.

Considerăm că oferirea atîtor variante de valabilitate a contractului din punctul de vedere al formei are menirea de a facilita activitatea economică externă, mai cu seamă în domeniul vânzării internaționale de mărfuri.

Alt aspect care reglementează *lex contractus* este domeniul de acțiune al acesteia. După cum a fost afirmat mai sus, *lex contractus* este legea competentă să reglementeze majoritatea problemelor privind condițiile de fond și efectele contractului. Iar condițiile de fond necesare pentru valabilitatea contractului sînt capacitatea părților, consimțămîntul, obiectul și cauza. O precizare se impune: capacitatea părților de a contracta este reglementată nu de *lex contractus*, ci de *lex personalis*, care poate să fie *lex patriae* sau *lex domicili* [24, p. 22].

Revenind la domeniul de aplicare a *lex contractus*, art. 1612 lit. a) – g) Cod civil prevede că legea aplicabilă contractului cuprinde în special: interpretarea contractului; drepturile și obligațiile părților; executarea contractului; consecințele neexecutării sau executării necorespunzătoare a contractului; încetarea contractului; consecințele nulității sau nevalabilității contractului și cesiunea creanțelor și preluarea datoriei în legătură cu contractul. Altfel zis, *lex contractus* reglementează majoritatea problemelor legate de valabilitatea și executarea contractului și, din aceste considerente, este bine ca părțile să determine încă de la început legea care le va guverna contractul, pentru a evita anumite incertitudini în procesul de executare a lui.

Concluzii. După cum am afirmat mai sus, contractul de vânzare comercială internațională constituie nu doar un instrument de realizare a schimbului de bunuri și produse între diferiți participanți la comerțul internațional, dar și un important factor de promovare a înțelegerii și de colaborare între națiuni, un instrument esențial al încrederii și securității în lume.

Ținînd cont de faptul că contractul se realizează în cadrul internațional, deci există unul sau mai multe elemente de extraneitate, este foarte important ca semnatarii lui să determine legea aplicabilă acestuia în baza principiului *lex voluntatis*. În caz contrar, în momentul survenirii unui litigiu între părți se va face determinarea legii contractului după anumite criterii. Însă legea determinată astfel ar putea să nu fie convenabilă părților sau nu ar reflecta pe deplin esența contractului. De aceea, în scopul evitării unor situații inconveniente părților, este bine ca cocontractanții să facă alegerea lui *lex contractus* dacă nu în momentul semnării lui, atunci cît mai curînd posibil.

Referințe bibliografice

- Principiile UNIDROIT, ediția 2010, <http://unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/translations/blackletter2010-romanian.pdf>
- Convenția de la Haga din 1986 privind legea aplicabilă contractelor de vânzare internațională de mărfuri.
- Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri, adoptată la Viena la 11 aprilie 1980.
- Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107–XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86 din 22.06.2002.
- Legea cu privire la arbitrajul comercial internațional nr. 24-XVI din 22.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 88-89/316 din 20.05.2008.
- Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1333-XIII din 26.09.97 privind aderarea Republicii Moldova la Convenția asupra dreptului aplicabil la contractele pentru vânzarea internațională a bunurilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 67-68/566 din 16.10.1997.
- Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 115-XIII din 20.05.94 privind aderarea Republicii Moldova la Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională a mărfurilor, adoptată la Viena la 11 aprilie 1980. În: Monitorul Oficial nr. 6/28 din 30.06.1994.
- Regulamentul Curții de Arbitraj comercial pe lângă Camera de Comerț și Industrie cu privire la procedura de arbitraj intern, aprobat prin Decizia Consiliului Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova din 19 decembrie 2008.
- Babiuc Victor. Dreptul comerțului internațional. București: Editura Sylvi, 2002. ISBN 973-9488-94-3.
- Băieșu A., Rotari Al., Alexa O. Dreptul comerțului internațional. Note de curs. Chișinău: Cartdidact, 1998. ISBN 9975-940-14-5.
- Băieșu Victor, Căpățînă Ion. Drept internațional privat. Note de curs. Chișinău, 2000. ISBN 9975-9564-7-5.
- Cărpenaru Șt. Drept comercial român, ed. a VII-a. București: Editura

Universul Juridic, 2007. ISBN 978-973-8929-44-9.

13. Costin Mircea N., Deleanu Sergiu. Dreptul comerțului internațional. Partea generală. București: Editura Lumina Lex, 1994. ISBN 973-96422-4-1.

14. Costin Mircea N., Deleanu Sergiu. Dreptul comerțului internațional. Partea specială. București: Editura Lumina Lex, 1995. ISBN 973-9186-36-X.

15. Gribincea Lilia. Contractul comercial de vânzare-cumpărare internațională. Chișinău, 2002. ISBN 9975-932-27-4.

16. Filipescu Ion P., Filipescu Andrei I. Drept internațional privat. București: Editura Actami, 2002. ISBN 973-9300-40-5.

17. Macovei L., Ionice M. Contractul comercial de vânzare internațională. Brașov: Editura Universității „Transilvania”, 1998. ISBN 973-98511-1-8.

18. Mazilu Dumitru. Dreptul comerțului internațional. Partea specială. București: Editura Lumina Lex, 2001. ISBN 973-588-214-0.

19. Popescu Tudor R. *Dreptul comerțului internațional. Tratat*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976.

20. Sitaru Dragoș-Alexandru. Dreptul comerțului internațional. Tratat. Partea generală. București: Editura Lumina Lex, 2004. ISBN 973-588-835-1.

21. Stătescu C., Bîrsan C. Drept civil. Teoria generală a obligațiilor. București: Editura Hamangiu, 2008. ISBN 978-973-1836-51-5.

22. Gribincea L. Dreptul aplicării contractului comercial de vânzare-cumpărare internațională. În: Revista Națională de Drept, 2002, nr. 10, ISSN 1811-0770.

23. Macovei L., Romașcu A. Dreptul aplicabil contractului de vânzare internațională. În: Curier Judiciar, 2002, nr. 3-4. ISSN 1582-7526.

24. Mămăligă I. Determinarea legii aplicabile contractului comercial internațional cu concursul normelor conflictuale și convenționale europene și universale uniforme. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr. 3, ISSN 1811-0770.

MECANISMUL ȘI CONDIȚIILE REALIZĂRII DREPTULUI LA ACȚIUNE CIVILĂ DE CĂTRE MINORI-VICTIME ÎNTR-UN PROCES PENAL

Elena BUGUȚA,
doctor în drept, avocat
Arina ȚURCAN,
magistru în psihologie, avocat

SUMMARY

An offense can produce, in addition to socially dangerous consequences, a material or moral damage harmful to an individual or legal entity, where the offense is a source of certain civil obligations. The legal means by which the victim who has been caused a material damage requires to repair this damage is deemed a civil action.

The civil action in a criminal proceeding has its source in the commitment of the offence. Thus, since by the same offense there have been violated both the rules of criminal law and the rules of the civil law, there are legal grounds that the act would involve both criminal liability and civil liability.

Keywords: civil action, criminal proceedings, criminal prosecution, minors, victim, criminal case, accused, injured party, civil party, damage

REZUMAT

Săvârșirea unei infracțiuni poate să producă, pe lângă urmări socialmente periculoase, și un prejudiciu material sau moral în dauna unei persoane fizice sau juridice, caz în care infracțiunea este sursa unor obligații civile. Mijlocul legal prin care persoana păgubită material cere să-i fie reparat prejudiciul cauzat este acțiunea civilă.

Acțiunea civilă în procesul penal își are izvorul în săvârșirea infracțiunii. Astfel, întrucât prin aceeași faptă s-a încălcat atât norma de drept penal, cât și norma de drept civil, există temeiuri juridice ca fapta să atragă atât răspunderea penală, cât și răspunderea civilă.

Cuvinte-cheie: acțiune civilă, proces penal, urmărire penală, minori, victimă, cauză penală, inculpat, parte vătămată, parte civilă, prejudiciu

Introducere. Scopul oricărui proces – civil sau penal – este înlăturarea justiției, care se realizează pe trei căi: restabilirea dreptății și echității, prin protejarea drepturilor și libertăților persoanei; educarea cetățenilor prin descurajarea comportamentului ilicit anti-social; prevenirea membrilor societății asupra consecințelor concrete ale încălcării legii [4, p. 18].

Cînd regulile de conduită (prevăzute într-un cadru bine determinat) sînt încălcate, tulburînd ordinea de drept, pentru restabilirea acesteia apare, în mod necesar, intervenția organelor de justiție care sînt chemate să aplice legea. Recurgerea la aceste organe presupune existența unui mijloc exercitat în conformitate cu prevederile legale. Un astfel

de mijloc legal, prin care conflictul de drept este adus în fața justiției, este acțiunea în justiție [5, p. 11].

În literatura de specialitate, acțiunea civilă a fost definită în cele mai diverse moduri. În accepțiunea autorului T. Franchimont, aceasta reprezintă, în sinteză, dreptul de a urmări, pe calea unui proces, ceea ce ți se datorează (*jus persequendi judio quod sibi debetur*), iar, în detaliu, modalitatea prin care o persoană solicită instanței recunoașterea dreptului său ori realizarea acestuia, fie prin încetarea obstacolelor ridicate de o altă persoană, fie prin obținerea unei despăgubiri corespunzătoare [6, p. 31].

Dacă încadrăm acțiunea civilă în granițele procesului penal, definiția acesteia se schimbă datorită